

Виступ на методоб'єднанні

Формування ключових КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНІВ НА УРОКАХ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

*Ми виховуємо учня не як носія знань,
а як людину, яка має жити в суспільстві
і приносити йому користь.*

В. Сухомлинський

Стратегічно важливим у викладанні зарубіжної літератури в 2017-2018 навчальному році є компетентнісний підхід, що покликаний забезпечити соціалізацію учнів та їхню інтеграцію в сучасне суспільство, сформувати в них стійкі моральні принципи й світоглядні орієнтири, виховати особистість із національною свідомістю, громадянськими якостями й критичним мисленням, здатною до творчого вирішення життєвих задач, саморозвитку та самонавчання в умовах глобальних змін та викликів. Упровадження компетентнісного підходу у викладанні зарубіжної літератури для учнів загальноосвітніх навчальних закладів дозволить імплементувати передовий іноземний досвід у вітчизняний освітній простір, розбудувати Нову українську школу й сформувати нове покоління громадян України з високою культурою та світоглядом, що спирається на гуманістичний потенціал художньої літератури різних народів. Засобами предмета «Зарубіжна література» мають бути

сформовані такі ключові компетентності (відповідно до Рекомендацій Європейської Ради): 1) спілкування державною мовою; 2) спілкування іноземними мовами; 3) математична компетентність; 4) компетентності в природничих науках і технологіях; 5) інформаційно-цифрова компетентність; 6) уміння вчитися; 7) ініціативність і підприємливість; 8) соціальна та громадянська компетентності; 9) обізнаність та самовираження у сфері культури; 10) екологічна грамотність і здорове життя. У процесі вивчення зарубіжної літератури учні набувають (окрім ключових) і предметні компетентності, що є важливими для формування духовно-емоційного світу учнів, їхнього світогляду, моральних цінностей, громадянських якостей. Предметні компетентності, що залежать від змісту навчального курсу зарубіжної літератури та його методики, полягають у наступному: розуміння літератури як невід'ємної частини національної й світової художньої культури; усвідомлення специфіки літератури як мистецтва слова, її гуманістичного потенціалу та місця в системі інших видів мистецтва; знання літературних творів, обов'язкових для текстуального вивчення та варіативних (за вибором учителя та учнів), осягнення творів у єдності змісту та форми, виокремлення складників та художніх особливостей творів (на рівні сюжету, композиції, образів, поетичної мови, жанру тощо); усвідомлення ключових етапів і явищ літературного процесу різних країн, зіставлення з українським літературним процесом; знання основних фактів життя і творчості видатних зарубіжних письменників, усвідомлення їхнього внеску в скарбницю вітчизняної та світової культури; оволодіння передбаченими

програмою літературознавчими поняттями та застосування їх під час аналізу художніх творів; розуміння специфіки оригіналу та художнього перекладу твору, знання українських перекладів творів зарубіжної літератури, імен перекладачів та здобутків вітчизняної перекладацької школи; формування читацького досвіду, здібності до створення усних і письмових робіт різних жанрів; орієнтування у царині класичної й сучасної літератури; порівняння літературних творів і явищ, творчо-критично осмислювати їхній зміст, визначати актуальні ідеї, важливі для сучасності тощо. Запровадження в початковій програмі для 5-9 класів наскрізних ліній «Екологічна безпека й сталий розвиток» (НЛ-1), «Громадянська відповідальність» (НЛ-2), «Здоров'я і безпека» (НЛ-3) й «Підприємливість і фінансова грамотність» (НЛ-4) сприятимуть забезпеченню компетентнісного підходу в галузі викладання зарубіжної літератури та розбудові Нової української школи. Окрім виокремлення ключових і предметних компетентностей, в модернізованій навчальній програмі відбулися зміни у змісті навчального матеріалу, а саме: додано рубрику «Міжпредметні зв'язки»; розширено список творів для альтернативного вивчення: додано «Снігову королеву» Г. К. Андерсена у 5 класі, «Собаче серце» М. О. Булгакова в 9 класі; розширено список творів для вивчення напам'ять за вибором учнів: байка І. А. Крилова в 6 класі, сонети В. Шекспіра і Ф. Петрарки у 8 класі, поезії О. С. Пушкіна в 9 класі; до списку додаткового читання додано «Мій дідусь був черешнею» А. Нанетті, «Чи вмієш ти свистати, Юганно?» У. Старка; спрощено формулювання окремих державних вимог літературознавчої лінії з метою урахування вікових

особливостей учнів. Викладання зарубіжної літератури в загальноосвітніх навчальних закладах України здійснюється українською мовою. Твори зарубіжних письменників в курсі зарубіжної літератури вивчаються в українських перекладах. Для зіставлення можливе залучення перекладів, переспівів іншими мовами, якими володіють учні (англійською, німецькою, французькою тощо). За наявності необхідних умов бажаним є розгляд художніх текстів (у фрагментах або цілісно) мовами оригіналів. У такому разі предмет «Зарубіжна література» виконує додаткову функцію вдосконалення володіння учнями іноземними та іншими мовами

:

- Вміння жити разом;
- вміння вчитися;
- вміння діяти;
- вміння жити взагалі.

Це «чотири стовпи» в освіті, які визначають основні напрями компетентнісного підходу до навчання та виховання.

Завдання сучасної школи – навчити жити. Ми повинні виховати людину, здатну створити своє власне життя, здатну до самовизначення. Учні, які раніше озброювались лише системою знань, умінь і навичок, нині повинні бути підготовлені до життєдіяльності, здатні активно і творчо працювати, діяти, саморозвиватися та вдосконалюватися інтелектуально, морально і фізично. А це, фактично, і є виконання Закону України «Про Освіту», де говориться: *«Метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, розвиток її талантів, розумових і фізичних здібностей, виховання високих моральних якостей; формування громадян, здатних до свідомого суспільного вибору, збагачення на цій основі*

інтелектуального, творчого, культурного потенціалу народу, забезпечення народного господарства кваліфікованими фахівцями». Саме так визначаються першочергові завдання для нас як учителів. Фактично, сучасна школа повинна взяти курс на формування успішної людини, здатної зайняти гідне місце в суспільстві. Якою ж має бути успішна людина? Вимоги сьогодення стимулюють вчителя до пошуку нових форм і методів навчання. Потрібно зацікавити учня, навчити думати в конкретних ситуаціях, відчувати, аналізувати, зіставляти себе зі світом. Та найважливіше – дати дитині можливість поринути у підсвідомий світ, де кожен з нас залишається наодинці з собою. Саме там відбувається справжнє переосмислення будь-якої інформації на рівні почуттів, емоцій, темпераменту. І тут найголовніше – не відбити в дитини бажання ділитися своїми найпотаємнішими думками, не принизити її прагнення висловити свою позицію і своє бачення подій. Тільки в такому випадку можна виховати покоління вільних людей, які б уміли мислити, творити, приймати рішення і відповідати за них.

. Нині існує багато інноваційних технологій навчання, які допомагають вчителю-словеснику утримати учня в світі Добра, Істини і Краси. Серед них особливе місце займає ейдетика (від грецького ейдос – образ), методика, що ґрунтується на максимальному використанні образного типу інформації.

Як допомогти дитині запам'ятовувати необхідну інформацію і вчасно пригадувати її? Як пробуджувати інтерес, спонукати до мовленевої активності, дарувати відчуття успіху?

На ці запитання відповідає **ейдетика**.

Ейдетика – це не тільки розвиток уваги, уяви, пам'яті, різних видів мислення, а й спосіб подачі навчального матеріалу. Вона залучає всі аналізатори дитини. Завдяки ейдотехніці вирішуються такі важливі у наш час завдання: розвивається образне мислення; розширюється обсяг пам'яті; дитина вчиться вірити в себе, в свої можливості (самооцінка, впевненість); дитина може керувати своєю поведінкою; вчиться забувати непотрібне;– дитина навчається в атмосфері радості, уяви, фантазії. Це творчий процес, в результаті

якого кожна дитина має можливість заявити про себе, не боячись бути висміяною чи приниженою. Дана методика робить дитину більш здоровою. Метод ейдетики побудований на простих принципах:

Уява+позитивні емоції=засвоєна інформація

Людина, яка хоче досягти успіху в сучасному світі, повинна мати певні здібності, зокрема:

➤ **Швидко діяти в нестандартних ситуаціях** (сучасна діяльність вимагає від людей діяти в умовах ліміту часу, в ситуаціях, коли бракує досвіду);

➤ **Вчитися все життя** (сьогодні неможливо працювати за фахом усе життя, маючи лише одну освіту. Під час своєї діяльності необхідно самостійно набувати нових знань).

➤ **Працювати в сучасних інформаційних системах** (інформаційні технології є джерелом та засобом спілкування. Без уміння працювати з інформаційними технологіями неможливо діяти й бути успішним), уміти здобувати, аналізувати інформацію отриману з різних джерел, застосовувати її для індивідуального розвитку і самовдосконалення.

➤ **Вступати в комунікацію** (сьогодні неможливо сприймати себе як громадянина окремої держави. Це вимоги від громадян спілкуватись з громадянами різних країн. Треба вміти вислухати, зрозуміти, довести свою думку до співрозмовника), вміти працювати в команді.

➤ **Бути гнучким, мобільним, конкурентноздатним**, уміти інтегруватись у динамічне суспільство, презентувати себе на ринку праці.

➤ Критично мислити.

➤ **Використовувати знання як інструмент** для розв'язання життєвих проблем.

➤ **Генерувати нові ідеї, приймати нестандартні рішення й нести за них відповідальність.**

➤ **Вміти запобігати та виходити з будь-яких конфліктних ситуацій.**

➤ **Цілеспрямовано використовувати свій потенціал** як для самореалізації в професійному й особистісному плані, так і в інтересах суспільства, держави.

➤ **Бережливо ставитись до свого здоров'я та здоров'я інших** як до найвищої цінності.

➤ **Бути здатним до вибору численних альтернатив**, які пропонує сучасне життя.

Отже, як бачимо, критеріїв успішності багато, але чи найголовнішим є те, що статус людини в суспільстві залежить від неї самої. Тобто учень повинен розуміти необхідність постійної роботи над собою задля можливості досягнення життєвого успіху.

Усе найголовніше та найважливіше для учня відбувається на уроці, оскільки за роки свого навчання він відвідає майже 10 тисяч занять, тож саме урок в умовах компетентнісного навчання, в умовах співробітництва (вчитель – учень) потребує нового підходу, якісної підготовки тих форм і методів, які направлені на становлення свідомості й особистості. Розрив між знаннявою та компетентнісною освітою можуть подолати інноваційні підходи до організації уроків. Саме вони активізують розумову та пізнавальну діяльність учнів. Це інтегровані уроки, лекційно-семінарські або лекційно-практичні заняття, інтерактивні заняття, інформаційні технології, проектне навчання, продуктивне навчання тощо.

Найкращий ефект з формування компетентностей має така форма навчання, за якої учень навчає інших того, чого хоче навчитися сам. На відміну від наукових знань, компетентності можна набути тільки через діяльність та ситуацію.

Під діяльністю треба розуміти ділові та імітаційні ігри. Беручи участь у ділових та імітаційних іграх учні не просто ознайомлюються з певним видом діяльності, а вивчають її зсередини.

Важливою частиною освітнього середовища є проекти.

Можна стверджувати, що пройшовши через проектне навчання, учень набуває таких компетенцій:

- **Компетенцію розуміти**

Розуміти – тобто побачити логічні зв'язки навчального матеріалу через діяльність

- **Компетенцію готовності**

Бути готовим організувати діяльність та взяти на себе відповідальність за інших.

- **Компетенцію опанувати нову діяльність**

Вміння опанувати нову діяльність, набутти нових необхідних технік, умінь та навичок.

- **Компетенцію комунікативну**

Вміти організувати комунікацію, зрозуміти співрозмовника, довести свою точку зору, вміти спілкуватись, вміти навчити цього інших.

У системі компетентнісного підходу до навчання нових акцентів набувають вимоги до засобів навчання. Формування інформаційної компетентності передбачає обов'язкове використання в навчальному процесі комп'ютерної техніки й медіазасобів і забезпечення оволодіння учнів прийомами опрацювання інформації.

Діяльність головних суб'єктів педагогічного процесу в контексті реалізації компетентнісного підходу до навчання також зазнає певних змін. Нові акценти в діяльності вчителя пов'язані з перерозподілом пріоритетів його функцій - від інформаційної до організаторської, консультативної, управлінської. Учитель має бути зараз не транслятором інформації, а організатором спрямованої на розв'язання навчальних завдань діяльності учнів. Закономірною є зміна акцентів і в учнівській діяльності - вона має бути активною, передбачати самостійну й самоосвітню роботу.

Педагогічні правила щодо формування основних груп компетентностей учнів

- Головним є не предмет, якому ви навчаєте, а особистість, яку ви формуєте.

- На виховання активності не шкодуйте ні часу, ні зусиль. Сьогоднішній активний учень — завтрашній активний член суспільства.

- Допмагайте учням оволодіти найбільш продуктивними методами навчально-пізнавальної діяльності, навчайте їх вчитися.

- Потрібно якомога частіше використовувати питання «чому?», щоб навчити мислити •

Пам'ятайте, що насправді знає не той, хто переказує, а той, хто застосовує на практиці.

- Привчайте учнів думати та діяти самостійно. Поступово відходьте від механічних переказів, дослівного відтворення.

- Необхідно частіше показувати учням перспективи їх навчання.

- У процесі навчання обов'язково враховуйте індивідуальні особливості кожного учня, об'єднуйте в диференційовані підгрупи учнів з однаковим рівнем.

- Вивчайте і враховуйте життєвий досвід учнів, їх інтереси, особливості розвитку.

- Будьте обізнаними з останніми науковими досягненнями із свого предмета.

- Заохочуйте дослідницьку роботу школярів.

- Пояснюйте школярам, що кожна людина знайде своє місце в житті, якщо навчиться всьому, що необхідно для реалізації її життєвих планів.

Ці корисні правила-поради — тільки невеличка частинка, тільки вершина айсберга педагогічної мудрості, педагогічної майстерності, спільного педагогічного досвіду багатьох поколінь. Але згадати їх ще раз не буде зайвим.

Формування ключових компетентностей на уроках зарубіжної літератури можливе при створенні для цього відповідних умов. Потрібно урізноманітнити форми роботи на уроці так, щоб учні відчули необхідність своєї присутності на занятті, щоб виховати у них любов до свого предмета, бажання вчитися та

самовдосконалюватися. Тому що сучасний урок — це, перш за все, урок, на якому створено реальні умови для інтелектуального, соціального, морального становлення особистості учня, формування його життєвих компетентностей, що дозволяє досягти результатів у навчанні. А формування ключових компетентностей на уроках зарубіжної літератури може здійснюватися наступним чином:

№ за\п	Вид компетентності	Види діяльності на уроці
1.	Самоосвітня	1. Робота з підручником.
		2. Володіння різними способами читання.
		3. Складання плану, рецензії, конспекту, схем, таблиць.
		4. З'ясування сутності літературознавчих термінів.
		5. Випереджальні завдання.
		6. Формування вміння школярів скласти план, синквейн, робити висновки та узагальнення, робити рецензії.
2.	Загальнокультурна	1. Ведення дискусії.
		2. Дописування уривків тексту.
		3. Складання листів, щоденників.
		4. Міжпредметні зв'язки
3.	Інформаційна	1. Електронні презентації
		2. Відтворення візуальної та аудіо-інформації (кінохроніки, уривків з художніх та документальних кінофільмів, анімаційні діаграми).
		3. Електронні тести, використання завдань, пов'язаних з аналізом таблиць, схем.

4.	Комунікативна	1. Взаємодія учнів у парах, мікрогрупах, групах, що здебільшого застосовується під час пошуку та аналізу інформації.
		2. Виконання практичних завдань.
		3. Усні повідомлення учнів, бесіда, вікторина.
		4. Ситуативні ігри, вправи, складання діалогів, монологів.
5.	Соціальна	1. Нестандартні уроки, ігри, конференції;
		2. Стимуляція ініціативних дітей: проведення диспутів;
		3. Дослідницька робота.
6.	Життєтворча	1. Твір-мініатюра за опорними словами; сплетення павутинки слів та словосполучень; творчі п'ятихвилинки; твір-опис за картиною; твір за поданим початком; твір-роздум.
		2. Складання казки, вірша, байки; інсценізація творів; асоціативні творчі роботи; твір-мініатюра на основі поетичних рядків.
		3. Залучення школярів до складання ребусів, реклам, синквейнів.
7.	Здоров'язберігаюча	1. Створення умов для релаксації учнів (записи шуму моря, співу птахів).
		2. Нормалізація навчального навантаження.
		3. Фізкультхвилинки.
		4. Дидактичний матеріал.

Кожен урок підкаже вчителю цікаві форми роботи. А найкраще це зроблять діти. Не треба боятися дитячих порад і пропозицій. Учень має відчувати себе не тільки учасником, а й співтворцем уроку. Тоді він буде

читати, думати, уявляти, аналізувати, а вчитель буде задоволений спільним результатом.

«В кожній дитині сонце, тільки дайте йому світити» - вчив знаменитий Сократ.

Головний екзаменатор наших учнів- життя.

Наскільки вони будуть адаптованими до соціального середовища, здатними оперативно приймати правильне рішення в нестандартних ситуаціях, вмітимуть аналізувати й контролювати власну діяльність, залежить насамперед від школи.

